

ARŞİVCİLİK

Aydınlık Dergisi, 13 Eylül 2009

Yıldırım Koç

İstanbul'daki Süleymaniye Cami ve İmaret, 1550-1557 yılları arasında yapılır. Bu inşaatta çalışan işçilerin isimlerini, aldıkları ücretleri, inşaatta kullanılan malzemenin niteliklerini ve fiyatlarını ayrıntılı olarak biliyoruz. Büyük tarihçimiz Prof.Ömer Lütfi Barkan'ın 700 sayfayı aşan büyük boy iki ciltlik değerli eserinde insanı şaşırtan ayrıntıda bilgiler var.¹

Osmanlı İmparatorluğu 1631 yılında Musul'da bir kale yapmaya karar verir. Devlet, İmparatorluğun değişik bölgelerinden 344 inşaat ustası, 94 lağımçı (temel ustası) ve 2597 vasıfsız işçiyi (ırgat) bu inşaatta çalışmak için görevlendirir. Her bir işçiye bir kefil atanır. İşçinin Musul'a gitmemesi durumunda, bu kefil cezalandırılacaktır. İşçilerin her birine üç aylık ücretleri peşin olarak ödenir.² Osmanlı İmparatorluğu, yaklaşık 400 yıl önce, hangi bölgede hangi işçinin çalıştığını bilmekte, sadece bir kalenin inşası için toplam 3035 işçiyi İstanbul'dan görevlendirebilmektedir. Bu inşaat faaliyetine ilişkin ayrıntılı bilgiler kaydedilmiştir ve hâlâ erişilebilir durumdadır.

Böylesine inanılmaz bir gelenekten geliyoruz. Ama bugünkü durumumuz içler acısı.

Bugün Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihiyle ilgili bir araştırma yapmak isteyen kişinin en büyük sorunu, belgelere ulaşmaktır. Belki daha da önemli bir sorun, hangi belgelerin bulunduğundan haberdar olmaktır. Belgelere ulaşma sorunu yalnızca Osmanlı dönemi veya Cumhuriyetin ilk dönemlerine ilişkin değildir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında sendikaların yeniden kurulduğu yıllara ilişkin belgeler bugün erişilebilir durumda değildir. 1960'lı, 1970'li yılların belgeleri de kolay bulunamaz.

Sendikalarımız bu konuda son derece duyarsız ve özensiz hareket etmiştir ve etmektedir.

15 yıl kadar önce Türk-İş'in Samsun Bölge Temsilciliği'ne gittiğimde eski döneme ilişkin kaynakların nerede olduğunu sormuştum. Tavan arasında yığın halinde buldum. Soba tutuşturmakta kullanıyorlardı.

Sadık Şide, darbe dönemlerinde Sosyal Güvenlik Bakanlığı yapmaktan vakit bulup Türk-İş Genel Sekreterliği yaptığı yıllarda, Türk-İş'in arşivini SEKA'ya gönderip, karşılığında kullanılmamış kağıt almıştı.

DİSK'in arşivine 1980 yılında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı el koydu; davanın sonunda bu arşivin bir bölümü geri verildi. Bereket DİSK akıllı davranıp bu arşivi TÜSTAV'a devretti de, büyük bir çalışmayla bu belgeler kurtarıldı ve düzenlendi.

Bir süredir kamu çalışanları sendikaları ve KESK tarihi üzerinde çalışıyorum. Kamu çalışanları sendikalarının kurulma tartışmaları, Prof.Dr.Alpaslan Işıklı Hocamızın 1985 yılı sonunda yaptığı bir açıklamayla başladı. KESK'in kuruluş tarihi ise 8 Aralık 1995. Bu yıllar, en azından yaşı bizim gibi ilerlemiş olanlar için, çok eski tarihler değil; çok yakın geçmiş. O yıllarda bu çalışmaların içinde olduğumdan elime geçen her belgeyi saklamıştım; birçok belgenin de peşine düşüp, elime geçmesini sağlamıştım. Çalışmayı yaparken sendikaları ziyaret ettim; 1995 ve öncesine ait belgelerini görmek istedim. Eğitim-Sen'in ve BES'in kendi tarihleri konusunda önemli bir çalışması var; belgeleri internete yükleyip kullanıma açmışlar. Ancak basılı yayınlar dışındaki arşivleri çok zayıf. Diğer bir iki sendika da belgeleri depoya kaldırmış. Birçok sendikada kendi yakın tarihine ilişkin belge yok. Türkiye Kamu-Sen ile Memur-Sen'in de farklı olduğunu düşünmüyorum.

Yazık oluyor. Bir tarih gözümüzün önünde kaybolup gidiyor. 12 Eylül darbesi sonrasında evinde kitap ve dergi olanlar bile büyük eziyet gördü, zulme uğradı. Ancak devir değişti. İnternet dünyasında kimse kitapla dergiyle uğraşmıyor.

¹ Barkan, Ömer L., **Süleymaniye Cami ve İmaret İnşaatı (1550-1557)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, Cilt 1, 1972; Cilt 2, 1979.

² Murphey, Rhoads, "The Construction of a Fortress at Mosul in 1631," Okyar, O. – İnalçık, H. (ed.), **Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1071-1920)**, Ankara, 1980, s.165-178.

Sendikalarımız, artık iyice geç olmadan, tarihlerini kurtarmalıdır. Belki güvenilir bir araştırma merkezi oluşturulursa, insanlarımız ellerindeki belgeleri buraya aktarabilir; sendikalar, “yer yokluğu” nedeniyle tasfiye edecekleri kitap ve dergileri buraya bağışlayabilir. Milli Kütüphane de bu konuda son derece zayıf.

Arřivci Osmanlı'nın torunlarının bugün arşivcilik konusundaki durumu yürekler acısıdır. Yeni teknolojilerin sağladığı olanaklardan da yararlanarak, atalarımızın bu konudaki duyarlılığına sahip çıkalım ve bu anlayışı sürdürelim.